

Juletræets miljøprofil – kan man sammenligne æbler og pærer?

Af Niclas Scott Bentsen, Skov & Landskab (FSL)

Sidste nummer af dette blad bragte en artikel af Dyrkningskonsulent Bent K. Christensen, Dansk Juletræsdyrkerforening, der forsøger det umulige, nemlig at finde den bedste måde til at beskrive juletræers miljøprofil [2].

At beskrive juletræets miljøprofil er en relevant opgave, der burde være i erhvervets interesse. At finde den bedste måde er nok ikke muligt, men der findes en række relevante muligheder, som kan anvendes alt efter, hvad informationerne skal bruges til. Det er i den sammenhæng vigtigt at skelne mellem sammenligningsgrundlag og sammenligningsmetode. Hvor grundlaget bestemmer, hvad der sammenlignes, bestemmer metoden, hvordan det sammenlignes.

Bent Christensens artikel beskriver forskellige sammenligningsgrundlag – vedproducerende skov eller hvedemark, og forskellige metoder – behandlingsindeks, mængden af anvendt aktivstof eller antallet af sprøjtninger. Denne artikel præsenterer et alternativt sammenligningsgrundlag, der efter min mening er det mest relevante, når man søger en generel beskrivelse af juletræets miljøprofil. Baggrunden for dette synspunkt har Bent Christensen selv beskrevet sidst i sin artikel: "Udfordringen er at dyrke juletræer med en så lille miljøbelastning som muligt, da træerne under alle omstændigheder vil blive

produceret. Med mindre vi afskaffer julen, vil der fortsat være efterspørgsel på juletræer."

Miljøvenlig?

Miljøvenlighed er ikke en absolut størrelse, og et produkt kan kun betegnes som miljøvenligt, hvis der er andre og tilsvarende produkter, der er mindre miljøvenlige. Erhvervet står altså i en vanskelig situation hvis det vil beskrive juletræers miljøprofil. Der skal findes noget at sammenligne med, og vælges en metode at gøre det med.

Der har tidligere været fokuseret på juletræer som skovbrugets sorte får, og derved har man sammenlignet miljømæssige aspekter ved henholdsvis vedproducerende skovbrug og juletræsproduktion. Bent Christensen afviser retfærdigvis denne sammenligning, for den er nogenlunde lige så relevant som sammenligning af en betonflise med en dansesko. Vedproduktion og juletræsproduktion resulterer i vidt forskellige produkter og vidt forskellig nytte for samfundet.

Er det så rimeligt at sammenligne juletræsproduktion med andet markbrug, for eksempel hvede? Umiddelbart synes argumentet i orden, men husker man på citatet fra Bent Christensens artikel, vil man kunne se, at sammenligningen kun er relevant for det meget snævre miljøsyn, der gælder for den pågældende mark. Eventuelle miljøproblemer løses ikke ved at konvertere juletræer til hvede, de flyttes blot til en anden lokalitet.

Proces eller produkt

Vi nærmer os sagens kerne. Der er mange måder at betragte miljøspørgsmål på. To principielt forskellige er den procesorienterede og den produktorienterede tilgang. Den procesorienterede tilgang har været fremherskende fra miljøbevægelsens start, og er det stadig. Hovedtanken er, at forbed-

?
=
?

ringer af miljøet opnås gennem en konstant optimering af delprocesser i en produktion. Et eksempel fra juletræsproduktionen kunne være reduktion af pesticidanvendelsen ved ændret sprøjtepraksis. Fra sidst i 1960'erne og frem introduceredes et nyt miljøsyn – det produktorienterede, som opstod i erkendelse af, at procesoptimering, hvor forbedrende den end kunne være på enkeltprocesser, ikke nødvendigvis reducerer de samlede påvirkninger af miljøet [6]. Det produktorienterede miljøarbejde tager udgangspunkt i det enkelte produkt, og prøver at optimere produktets miljøprofil, ved at inddrage alle processer i produktets tilblivelse, brug og bortskaffelse. Derved tages der højde for processers indflydelse på hinanden og på det omgivende samfund [1].

Både EU kommissionen og den danske regering har tilsluttet sig behovet for ikke kun at betragte miljøspørgsmål ud fra en proces- tankegang, men anerkendt, at produktorien- tering er mindst lige så vigtig i arbejdet mod et bedre miljø [3, 4, 5].

Eksempler

Et par eksempler er vist på sin plads her. Sammenligning mellem juletræer og hvede tager afsæt i en proces-tankegang. Det, der undersøges, er miljømæssige forskelle ved værdi- skabende produktion på et bestemt areal. Hvede og juletræer kan imidlertid ikke er- statte hinanden på markedet, og derfor vil konvertering fra juletræer til hvede af hensyn til miljøet medføre, at juletræerne nødvendig- vis skulle produceres et andet sted. Derved har man løst et eventuelt miljøproblem på en enkelt lokalitet, men den samlede påvirkning af miljøet har man ikke forholdt sig til; blot flyttet spørgsmålet til en anden lokalitet.

En sammenligning kunne også foretages mellem et juletræ fra en markkultur og et af plastic. De færreste danskere vil mene, at de to produkter kan erstatte hinanden. På andre markeder, USA eksempelvis, er valget dog mere nærliggende. I Danmark kunne en sam-

menligning mellem økologisk og traditionelt produceret juletræer være relevant. Med af- sæt i en produkt-tankegang vil man analysere de processer, der medgår til at fremstille de to produkter. En sådan analyse kan ikke ende med en enkelt karakter i miljøvenlighed, men i en kvantificeret miljøprofil, der beskriver produkternes samlede påvirkning af miljøet. Hvor Bent Christensen søger at sammen- ligne æbler med pærer fra samme frugt- kasse, vil jeg anbefale, at man sammenligner æbler med æbler; også selvom de kommer fra forskellige frugtkasser.

Sammenlign juletræer med juletræer

Produktionen af juletræer synes stærkt styret af efterspørgslen, men efterspørgslen efter juletræer synes ikke i særlig høj grad på- virket af produktionsmetoden, og derfor vil efterspørgslen ikke ændre sig ved, at jule- træproduktion på et areal nedlægges af mil- jømæssige hensyn. Derfor vil en nedlæggelse af juletræsproduktionen på det enkelte areal ikke gavne miljøet set i det store perspektiv, men blot flytte produktionen til et andet sted, måske med mindre restriktive miljøbe- stemmelser. Ønsker vi derfor at beskrive ju- letræers miljøprofil, skal vi ikke sammenligne med andre former for jordbrugsproduktion, eksempelvis hvede, men vi skal sammenligne med andre former for juletræsproduktion. Bent Christensen stiller spørgsmålstejn ved, om økologi er mere miljøvenligt end traditi-

onel produktion. Det er et spørgsmålstejn, jeg gerne tilslutter mig. Det er indlysende, at økologisk produktion eliminerer risikoen for udvaskning af pesticider til grundvandet, men hvad med næringsstofferne og CO₂. *Skov & Landskab* (FSL) har ved flere lejlig- heder forsøgt at skaffe forskningsmidler til nøjere studier af de miljømæssige forskelle på økologisk og traditionel produktion og en kvantificering af de forskelle, der måtte ligge i produktionsmetoderne. Det er indtil videre ikke lykkedes at skaffe disse midler, så derfor kan vi endnu ikke give et bud på, hvor mange liter diesel, der svarer til en liter Roundup.

Kilder

- [1] **Bentsen, N. S. (2001)**: Miljøvurdering af juletræer – resultater fra et metodestudie. PS Nåledrys nr. 36, pp. 17–19.
- [2] **Christensen, B. K. (2003)**: Juletræets miljøprofil – fup eller fakta? PS Nåledrys nr. 43, pp. 33–40.
- [3] **EU Kommissionen (2001)**: Grønbog om en integreret produktspolitik.
- [4] **Miljøstyrelsen (1998)**: Den produktori- enterede miljøindsats. Miljø- og Energi- ministeriet.
- [5] **Regeringen (2002)**: Fælles fremtid – ud- vikling i balance. Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling.
- [6] **Wenzel, H., M. Hauschild og L. Alting, (1997)**: Environmental Assessment of Products. Chapman & Hall, London.

www.SKOVPLANTER.dk
- til juletræs- og pyntegrøntkulturer, skovplantning, læ- og landskabsplantning. Ring efter vores plantekatalog eller et uforbindende tilbud.

AARESTRUP PLANTESKOLE
Aarestrupvej 162 · 7470 Karup · Tlf. 8666 1790 / 9740 5244